

شورای سیاست‌گذاری حوزه‌های علمیه خاوران

معاونت پژوهش

عنوان پژوهش:

بررسی تطبیقی معاد در سوره مبارکه یس در دو تفسیر المیزان و فی ظلال القرآن

استاد راهنما:

جناب آقای مجتبی حمیدی اصفهانی

استاد مشاور:

حجت الاسلام و المسلمین آقای حمید الهی دوست

نگارنده:

اکرم جمشیدیان

۱۳۹۲

شورای سیاست‌گذاری حوزه‌های علمیه خاوران

معاونت پژوهش

عنوان پژوهش:

بررسی تطبیقی معاد در سوره مبارکه یس در دو تفسیر المیزان و فی ظلال القرآن

استاد راهنما:

جناب آقای مجتبی حمیدی اصفهانی

استاد مشاور:

حجت الاسلام و المسلمین آقای حمید الهی دوست

نگارنده:

اکرم جمشیدیان

۱۳۹۲

تمجیدیه

پروردگارا، معبودا ...

تو والاترین و برترین نعمت، یعنی کلام و پیام خود را در صحیفه ای از نور بر ما ارزانی داشتی و ما را چگونه توان سپاس و درک عظمت چنین موهبتی است؟

مهربانا

... تو دل های ما را مشتاق و تشنه این آب حیات قرار دادی

... چه روح انگیز و دل نشین است زمزمه شبانه کلام تو

... چه شیرین و حیات بخش است دریافت پیام های تو

اکنون ما در خدمت این دریای علم و حکمت و چشمه جوشان معرفت از تو می خواهیم

نور و لطافت آن بر ما بنمایی

حکمت و علمش به ما بیاموزی

پند و اندرزش در گوش جان ما بنشانی و شفا و رحمتش نصیب ما گردانی

تا با این سرمایه الهی دل همامان با نور ایمان روشن و روشن تر گردد و با چشم بصیرت در

آینه وحی به تماشای بهشت و جهنم و دادگاه عدل تو بنشینم و هر لحظه با پیروی از الگوهای

راستین کتاب تو، پیامبر عظیم الشأن و خاندان پاکش به سوی قرب تو راه یابیم. ان شاء الله

اهداء

تقديم به پيشگاه ملكوتى قطب عالم امكان، ولى دوران، كهف
امان و حجت زمين و آسمان، سليمان دوران صاحب عصر و زمان
ﷺ كه شايد شرف قبول افتد و ذخيره روز ناتوانيم گردد.

جمع بندی و نتیجه

معاد از ارکان ادیان توحیدی است و این موضوع با تأکید فراوان در آموزه های کتاب های آسمانی بیان شده است. در قرآن مجید که عصاره همه شرایع است، معاد با وسعت طرح و ابعاد گوناگون به بحث گذاشته شده است. در سوره مبارکه یس نیز این موضوع با پیچیدگی و ظرافت خاصی بیان و همه ابعاد آن هر چند کوتاه مورد توجه قرار گرفته است و ندای آیات آن هشدار های پیاپی و متوالی است که در طول سوره به صدا در می آید و آینده نگری و بیداری و حرکت را رقم می زند و این تأثیر گذاری می تواند دلیلی بر تأکید های فراوان و آثار معنوی قرائت روزانه این سوره مبارکه باشد.

با وجود تفاوت روش ها در تفسیر، در تطبیق آراء دو مفسر در موضوع معاد در سوره مبارکه یس نتایج زیر مشهود می باشد. در موارد اساسی چون قدرت الهی در بخشیدن حیات مجدد به مردگان و شرح کامل پرسش حضرت ابراهیم از چگونگی این پدیده و پاسخ به حس کنجکاوی و شوق پدر توحید، فطری بودن معاد و بازگشت انسان به دامن معبود یگانه، برزخ حد فاصلی میان پایان زندگی و آغاز قیامت و شرحی در مورد زندگی برزخی و نمونه هایی از عذاب و مجازات الهی در برزخ، هم چنین احضار عمومی یعنی برخاستن از قبرها، شرکت در همایش عمومی همه مردمان در پیشگاه عدل الهی با دمیده شدن صور دوم، تشکیل صف های همگانی در مدتی بسیار کوتاه و رسیدگی به حساب و کتاب مردم، و شرح پرسشی که منکران معاد با استهزاء و تمسخر در برابر دعوت پیامبران، توصیف بزم خانوادگی بهشتی و پذیرایی معبود یگانه با سلام خاص خود بر مؤمنان، حضور جهنم جلوه ای از ظلم ظالمان، و عناد و لجاجت کافران، گواهی و شهادت اعضای بدن به فرمان الهی در مورد گناهکاران، شرح و تمثیل منکران معاد در عدم پذیرش قیامت و استدلال به استخوان های پوسیده و غفلت از آفرینش اولیه خود، و سرانجام توضیح ارائه برهان عقلی بر قدرت الهی در آفرینش جهان هستی و آسمان و زمین و تطبیق با خلقت مجدد انسان هر دو مفسر نظراتی همگون و یکسان دارند و تفاوت قابل توجهی در آراء آنان دیده نمی شود.

اما در موارد جزئی تر چون کتابت و احصای اعمال شامل انواع نامه های عمل انسان، ارتباط آن ها و تفسیر از لوح محفوظ، هم چنین برداشت از زنده شدن زمین مرده که دلیل ربوبیت الهی و یا نشان از قدرت و عظمت الهی است، و معرفی شخصیت خصیم مبین، پدیده تجسم اعمال در روز قیامت یعنی حضور خود اعمال در صحنه دادگاه الهی و یا تنها ارائه پاداش و جزای آن و سرانجام آتش سبزی که در درخت تر وجود دارد نشان از تناقض حیات و ممات و یا راز و رمزی در طبیعت دلیل بر عظمت و قدرت خداوند یگانه تفاوت هایی در آراء دو مفسر وجود دارد. که شرح کامل آن گذشت.

فهرست منابع

- ❖ قرآن مجید، ترجمه محمد مهدی فولادوند، مرکز طبع و نشر قرآن جمهوری اسلامی ایران.
- ❖ سید رضی، حسین، نهج البلاغه، ترجمه فیض الاسلام، تهران، ۱۳۷۹.
- ۱- ابن فارس، احمد بن فارس، مقاییس اللغة، ج ۴، محقق: عبد السلام محمد هارون، ناشر: مکتب الاعلام الاسلامی، قم.
- ۲- ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، مؤسسه تحقیقات و نشر معارف اهل بیت علیهم السلام، بی تا، بی جا.
- ۳- امین، سید نصرت، مخزن العرفان، نهضت زنان مسلمان، تهران، ۱۳۶۱.
- ۴- بهایی، محمد بن حسن، الاربعون حدیثاً، قم، مؤسسه النشر الاسلامی، ۱۴۱۵ ق، اول.
- ۵- -----
- ۶- جوادی آملی، عبدالله، شمس الوحی تبریزی، مرکز نشر اسراء، قم، چاپ دوم، ۱۳۸۵.
- ۷- -----، معاد در قرآن، تفسیر موضوعی، جلد ۴، مرکز نشر اسراء، قم، چاپ چهارم، ۱۳۸۵.
- ۸- -----، معاد در قرآن، تفسیر موضوعی، جلد ۵، مرکز نشر اسراء، قم، چاپ چهارم، ۱۳۸۵.
- ۹- راغب اصفهانی، حسین بن محمد، مفردات الفاظ القرآن الکریم، تحقیق: صفوان عدنان داوودی، منشورات طلیعه نور، نجف، چاپ اول، ۱۴۲۶ هـ. ق.
- ۱۰- رشاد، علی اکبر، دانشنامه امام علی علیه السلام، ج ۲، مبدا و معاد، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
- ۱۱- رخشاد، محمد حسین، در محضر علامه طباطبایی، انتشارات سماء، چاپ اول، ۱۳۸۶.
- ۱۲- زبیدی، محمد بن محمد مرتضی، تاج العروس من جواهر القاموس، ج ۴، تحقیق: علی شیر، بیروت.

- ۱۳- سبحانی، جعفر، منشور جاوید، معاد درقرآن، ج ۹، قم، مؤسسه سید الشهداء علیه السلام، ۱۳۶۹.
- ۱۴- شیروانی، علی، معاد شناسی، انتشارات دارالفکر قم، ۱۳۸۷.
- ۱۵- سید بن قطب بن ابراهیم شاذلی، فی ظلال القرآن، ترجمه مصطفی خرم دل، نشر احسان، چاپ سوم، تهران، ۱۳۸۹.
- ۱۶- طباطبایی، محمدحسین، ترجمه تفسیر المیزان، مترجم محمد باقر موسوی همدانی، قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۲۰ جلد، ۱۳۸۳.
- ۱۷- طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان، دارالاحیاء التراث العربی، بیروت، ۱۳۴۹ هـ.ق.
- ۱۸- طریحی، فخرالدین، مجمع البحرین، حسینی اشکوری، ناشر: مرتضوی، تهران، ۱۳۷۵.
- ۱۹- عروسی حویزی، عبدعلی، تفسیر نورالثقلین، تحقیق سید هاشم محلاتی، انتشارات اسماعیلیان، قم، ۱۴۱۵ هـ.ق.
- ۲۰- فیاض لاهیجی، عبدالرزاق، گوهر مراد، چاپ کنگره حکیم عبدالرزاق، قم، بی تا.
- ۲۱- قرائتی، محسن، تفسیر نور، مرکز فرهنگی درس هایی از قرآن، چاپ دهم، تهران، ۱۳۸۶.
- ۲۲- کلینی، محمد بن یعقوب، فروع کافی، زیر نظر: محمد حسین رحیمیان، نشر قدس، قم، ۱۳۹۰، ج ۲، ۳۲۹ هـ.ق، بی تا، بی جا.
- ۲۳- ماسون، دنیز، قرآن و کتاب مقدس، درون مایه های مشترک، ترجمه: فاطمه سادات تهامی، دفتر پژوهش و نشر سهروردی، تهران، ۱۳۸۶.
- ۲۴- مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار الجامعه للدر اخبار الائمه الاطهار، مصحح: جمعی از محققان، ج ۶، انتشارات الوفاء، بیروت، ۱۹۸۳ م، بی جا.
- ۲۵- محمدی اشتهااردی، محمد، عالم برزخ، انتشارات نبوی، تهران، ۱۳۷۳.

۲۶- مکارم شیرازی، ناصر و جمعی از فضلا، پیام امام امیرالمؤمنین، دارالکتب الاسلامیه، تهران، ۱۳۸۶.

۲۷- ----- ، تفسیر نمونه، دارالکتب الاسلامیه، تهران، چاپ سی و ششم، ۱۳۹۰.

سایت ها:

1-www.tebyan.com

2-www.azha.ir

3- www.navareslam.com

4-www.bushfireclearlyexplained.com

5-www.anticqoran.parsiblog.com

6-www.rasekhoon.com

7-www. wikipedia.org

8- www.mortezamotahari.com